RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 12.

Onsdagen den 25 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

§ 2.

Upplästes ett till Kammaren inkommet, så lydande sjukbetyg:

Att Riksdagsmannen Hans Andersson från Jemtland till följd af en iråkad akut tarmkatarrh varit och ännu är nödsakad att hålla sig vid sängen, varder härmed under edsförbindelse intygadt af

Stockholm den 24 Februari 1880.

E. M. Grenholm,
Med. Doktor.

§ 3.

Skedde föredragning af de Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, som i Kammarens senaste sammanträde blifvit bordlagda. *Remiss af Kongl. propositioner.*

Kongl. Maj:ts proposition, med förslag till förändrad lydelse af 87 § 1 mom. Regeringsformen och 42 § 1 mom. Riksdagsordningen, hänvisades till Konstitutions-Utskottet.

Beträffande dernäst Kongl. Maj:ts proposition, med förslag till förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet, anförde

Herr Rundgren: Då jag icke finner mig tillfredsställd med det af Kongl. Maj:t afgifna förslag till förändrad äktenskapslagsstiftning och då jag anser möjligheten att vinna ändring deri större, om anmärkningarne redan vid remissen göras, än om de framställas först sedan ärendet från Utskottet till Riksdagens behandling öfverlemnats, anhåller jag att få genom Kammarens protokoll till Lag-Utskottet hemställa:

Remiss af Kongl. propositioner. (Forts.)

1:o) huruvida lämpligt kan vara, att utsträcka rättigheten till civiläktenskap till alla dem, som, ehuru till mogen ålder komna, af en eller annan orsak icke begått Herrans nattvard, då anledningen till och ändamålet med den nya lagstiftningen uteslutande varit att öppna tillfälle till lagligt äktenskap för dem, som afvika från kyrkans bekännelse, men likväl icke officielt öfvergått till främmande trossamfund?

2:o) huruvida tillbörligt är, att de, som enligt detta förslag vilja ingå civiläktenskap och sålunda grundlägga ett familjelif, fritagas från skyldigheten att ådagalägga någon kunskap i kristlig tro och bekännelse?

3:o) huruvida rådligt kan vara, att genom det tvetydiga uttrycket »må» föranleda osäkerhet vid lagens tillämpning och således vålla olägenheter för kyrkans presterskap i fråga om dess skyldighet att sammanviga de i förslaget afsedda personer eller rättighet att vägra dem sådan embetsåtgärd, då de utan tvifvel närmast hänföra sig till den kategori, som finnes angifven i 5 § 3 mom. af nådiga Förordningen den 31 Oktober 1873 och för hvilken civiläktenskapet är obligatoriskt?

4:o) huruvida icke antagligt är, att den föreslagna äktenskapslagstiftningen är af kyrkolags natur?

Jag anhåller, att detta mitt yttrande må åtfölja remissen till Lag-Utskottet.

Derefter blef den förevarande Kongl. propositionen, jemte Herr Rundgrens i anledning af densamma nu afgifna yttrande, hänvisad till Lag-Utskottet.

Slutligen hänvisades till Stats-Utskottet nedan nämnda Kongl. propositioner, nemligen:

1:o) angående ny lönestat för Arméförvaltningen;

2:o) angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

3:o) angående beviljande af låneunderstöd för reglering af afbrända delar utaf Hudiksvalls stad;

4:o) angående afsöndring af jord för folkskolans behof från regementschefsbostället Bredevik i Jönköpings län;

5:o) angående försäljning af kronans andel i den till häradsskrifvarebostället Alby N:o 1 och frälsehemmanet Alby N:o 2 gemensamt hörande qvarnlägenhet;

6:o) angående eftergift af kronans rätt till danaarf efter Maria Mattson och arkitekten Folke Birger Oppman;

7:o) angående befrielse för folkskolelärarinna från skyldighet att vara delegare i folkskolelärarnes enke- och pupillkassa m. m.;

8:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt enkan efter Chefen i östra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, Öfverstelöjtnanten Carl Axel Grafström, Cecilia Grafström, född Holmström; och

9:o) angående pension å allmänna indragningsstaten för Fältläkaren C. J. Wettergrens enka, Henrika Amanda Örn.

Remiss af Kongl. propositioner. (Forts.)

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till Konstitutions-Utskottet Herr *Ola Anderssons* i Burlöf motion, N:o 153, om ändringar i 6 § Regeringsformen.

§ 5.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 14, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, hamn- och brobyggnader samt vattenkommunikationer, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Punkten 1:

Om statsbidrag till vägars anläggning och förbättring.

Kongl. Maj:t hade föreslagit att till anläggning af nya samt omläggning eller förbättring af backiga eller eljest mindre goda vägar måtte för år 1881 ställas till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af 200,000 kronor.

I sammanhang med denna nådiga framställning hade Utskottet till behandling förehaft de inom Första Kammaren af Herr J. E. Nyström (N:o 44) samt inom Andra Kammaren af Herrar H. A. Widmark, J. M. Svensson från Östergötland, A. Bäckström, N. Boström från Vesterbottens län och H. F. Bergström (N:o 106) samt J. G. Granlund (N:o 113) väckta, till Utskottet remitterade motioner; varande i dessa motioner föreslaget, af Herrar Nyström samt Widmark m. fl., att omförmälda anslag måtte för år 1881 höjas till 300,000 kronor samt af Herr Granlund, att detsamma måtte bestämmas till 250,000 kronor.

Och hade Utskottet hemstält:

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å Herr Nyströms, Herr Widmarks m. fl:s och Herr Granlunds motioner, måtte till bidrag för anläggning af nya samt omläggning eller förbättring af backiga eller eljest mindre goda vägar till Kongl. Maj:ts disposition för år 1881 anvisa 200,000 kronor.

Efter uppläsning af denna hemställan yttrade

Herr Granlund: Då jag är motionär i denna fråga, skall jag be att få yttra några ord.

Det är alltid med föga hopp om bifall, som en enskild motionär framställer förslag om nya anslag eller tillökning i redan beviljade, de må nu vara snart sagdt huru allmänt nyttiga som helst. Man mötes dervid vanligen af Stats-Utskottet med den invändning, att frågan icke är fullständigt utredd och att förslaget bort komma från Kongl. Maj:t. Såsom motiv för sitt afstyrkande af de vid denna riks-

Om statsbidrag till vägars anläggning och förbättring. (Forts.)

dag uti ifrågavarande ämne väckta motioner, har Utskottet icke anfört något annat, än att det icke ansett sig kunna för närvarande förorda bifall till de föreslagna förhöjningarne.

Mine Herrar! Jag ber att få i korthet göra en utredning af huru länge frågan om behöfligheten af en förhöjning af detta anslag varit inom Riksdagen afhandlad och i huru stor mån behofvet af dessa bidrag varit beaktadt.

Vid 1874 års riksdag höjdes, på framställning af Kongl. Maj:t, anslaget från 150,000 kronor till 200,000 kronor; men redan året derpå framlades inom denna Kammare en motion, undertecknad af 26 ledamöter, de der voro boende på skilda orter i landet, deri med styrka framhölls nyttan och behofvet af anslagets höjande till 400,000 kronor eller dubbelt. I anseende till den året förut redan beviljade förhöjningen, blef denna motion icke bifallen. Vid 1876 års riksdag framkom åter motion i samma syfte och då gjorde jemväl åtskilliga länsstyrelser, genom Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, hos Kongl. Maj:t framställningar om det stora behofvet af tillökning i detta anslag. Äfven vid 1877 års riksdag väcktes och undertecknades af tretton representanter från olika landsorter ånyo motion i ämnet — äfven nu ett bleklagdt nej. 1878, då så många ansökningar om anslag till Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen inkommit, att man insåg det vara omöjligt att, med det nuvarande anslagsbeloppet, inom 8—10 år tillgodose alla behof af sådana vägförbättringar, hvartill granskade och godkända planer förelågo, fann sig Styrelsen föranlåten att hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om anslagets höjande till 300,000 kronor. I motiveringen till denna framställning yttrar Styrelsen: »att i jembredd med landets utveckling hade jernvägarne vunnit den utsträckning, att det vore nödvändigt för de orter, som ännu icke kommit i åtnjutande af detta nya kommunikationsmedel, att erhålla bidrag till sina landsvägars förbättrande». Men af sparsamhetsskäl ansåg sig regeringen icke böra framlägga förslag om förhöjning i anslaget. Enahanda var förhållandet vid 1879 års riksdag. Kort före innevarande riksdag har Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen åter ingått till Kongl. Maj:t med begäran om anslagets ökande samt åberopat såsom skäl för denna sin framställning hvad den förut anfört, den stora mängden af inkomna ansökningar om understöd för vägförbättringar. Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet har i sitt anförande till statsrådsprotokollet såsom sin åsigt uttalat, att Styrelsens framställning utan tvifvel vore värd all uppmärksamhet och att det icke torde dröja länge, innan behofvet af en förhöjning i anslaget blefve oafvisligt, men dock förklarat, att han till följd af nu rådande finansiella förhållanden icke fann sig föranlåten att föreslå någon förhöjning.

Ja, mine Herrar, om här vore fråga om ett improduktivt företag, så skulle jag icke hafva något att anmärka mot en sådan sparsamhet; men det gäller här tvärtom ett produktivt ändamål, ett anslag, hvaraf hela svenska folket och hufvudsakligen landtbefolkningen har nytta. Det kan väl icke vara rättvist, att de orter, som icke varit så lyckliga att erhålla jernvägar i sin närhet och ej ens hafva hopp att i framtiden erhålla den stora fördel denna verksamma häfstång för industriens och landtbrukets utveckling medför — att dessa orter, som sålunda äro

Om statsbidrag till vägars anläggning och förbättring. (Forts.)

hänvisade till sitt enda kommunikationsmedel, landsvägarne, skola å sina ansökningar om statens bidrag till förbättrande deraf fortfarande få till svar: ja, ni få vänta tills eder tur kommer om 5 à 6 år. Och likväl hafva dessa orters befolkning i sin mån bidragit till dessa statens stambanor, som lyckliggöra så många landsorter. Och från ekonomisk synpunkt måste det väl medgifvas, att i en ort, der vägarne äro få och svåra och hvarest man derför ofta endast på långa omvägar kan framkomma till en jernvägsstation, trafiken skall ökas genom förbättring och förkortning af de vägar, som leda till den stora pulsådran — stambanan. Det kan ock hända, att en sådan ort har bättre och närmare väg till en hamn och att derför en stor och vigtig del af dess trafik drager sig från jernvägen, hvilket ju måste tillskynda staten förlust. Det är väl tydligt och klart, att, när under så många år dels inom Riksdagen, dels hos regeringen framställning gång efter annan gjorts om anslagets höjande, samt till Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen en sådan mängd ansökningar om bidrag till vägförbättringar inkommit, det nuvarande anslaget är att anse såsom otillräckligt. Och om vi kasta en blick på jernvägskartan, skola vi finna, huru många orter inom vårt land, äfven med undantag af Norrland, icke äro lyckliga nog att ännu hafva kommit i åtnjutande af de med jernvägsförbindelser förenade förmåner. Dessa orter, hvilka, som jag förut nämnt, äfven bidragit till jernvägsbyggnaderna inom landet, kunna dock ega rättmätiga anspråk på att åtminstone erhålla bidrag till förbättrande af det enda kommunikationsmedel, hvartill de äro hänvisade, landsvägarne, och af bilagan till motionen om förökning till 300,000 kronor finner man att det icke är Norrland hufvudsakligast, utan de flesta provinser inom hela vårt land, som hafva ingifvit en mängd förslag och ansökningar om anslag till vägförbättringar.

Jag hoppas derför, att Kammaren icke skall neka den lilla tillökning i anslaget, som jag begärt, helst behofvet deraf blifvit under en följd af riksdagar tydligt ådagalagdt och af regeringen erkändt, af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen gång efter annan framhållits, hvartill kommer att det är ett anslag, som är till fördel för en stor del af svenska folket.

Herr Talman! Jag anhåller om proposition på ifrågavarande anslags höjande från 200,000 till 250,000 kronor.

Herr Widmark: Då Stats-Utskottet lika litet i år som under föregående år lyssnat till de framställningar, som gjorts om förhöjning af anslaget till vägförbättringar, är det troligt, att man icke heller vid denna riksdag har att påräkna någon sådan förhöjning. Jag kan dock icke underlåta att uttala mitt beklagande deröfver, att Stats-Utskottet icke synes hafva nog beaktat de fakta, som ligga till grund för min med fleres motion. Jag anhåller i det afseendet få påpeka, att Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen detta år hos Kongl. Maj:t gjort framställning om höjande af den ifrågavarande fonden till 300,000 kronor; att Styrelsen grundat denna sin framställning derpå, att icke mindre än 40 ansökningar från skilda delar af landet om bidrag till vägförbättringar för närvarande vore på Styrelsens pröfning beroende och hvilka samtliga ansökningar Styrelsen, som bäst torde vara i till-

Om statsbidrag till vägars anläggning och förbättring. (Forts.)

fälle att bedöma dessa saker, ansett vara af den vigt och betydelse, att de borde hugnas med bifall, så vidt medel dertill funnes. Dessa ansökningar äro inkomna från fjorton särskilda län samt omfatta ett sammanlagdt belopp af 638,975 kronor och en väglängd af nära 36 mil. Här är således icke fråga om en särskild orts intresse, utan om ett allmänt behof; och vid sådant förhållande anser jag för min del, att detsamma bort beaktas och om möjligt tillgodoses. Dessutom finnas hos de lokala myndigheterna en mängd ansökningar om understöd af allmänna medel till väganläggningar, hvilka dessa myndigheter icke ansett skäl att insända till Kongl. Maj:t, emedan de förutsett att under nuvarande förhållanden några medel för ändamålet icke torde kunna erhållas. Det är ju klart, att genom de många jernvägsanläggningarne i södra och mellersta Sverige behofvet af nya vägar öfverallt derstädes skall uppstå. Det är också tydligt, att de orter, hvilka hafva det läge, att de ännu icke kanske på århundraden kunna få del af detta nutidens utomordentliga samfärdsmedel, hafva berättigade anspråk på att åtminstone få sina *nuvarande* samfärdsmedel förbättrade, så att befolkningen derstädes må kunna färdas fram alla tider af året med dragare och dymedelst sättas i stånd att arbeta på sitt framåtskridande, sin utveckling, sin materiella förkofran. Befolkningen i dessa orter har också insett behofvet häraf. Den har under de senare åren varit mycket offervillig, den har offrat mera för sina vägar, än någonsin förut, ja, den har offrat så mycket den kunnat bära. Dessutom hafva flera landsting tagit saken om hand, bekostat vägundersökningar och låtit uppgöra planer för anläggning af nya vägar, som ansetts behöfliga, samt klassificerat dessa efter deras inbördes vigt och betydelse. Och många landsting hafva derjemte anslagit medel till bidrag för de föreslagna vägbyggnadernas genomförande.

Dessutom anser jag mig böra påpeka, att Kongl. Maj:t icke under de senare åren gjort någon framställning till Riksdagen om anslag till större vägbyggnadsföretag, i likhet med hvad förr egt rum, hvarföre det ock är förhållandet, att mindre anslagsbelopp till väganläggningar på senare tider beviljats, än under flera föregående år. Jag och många med mig anse dock, att behofvet af förökadt anslag för närvarande är större än någonsin. Det är bekant, att i Norge lemnas för detta ändamål tre gånger så stort anslag som hos oss. Vi, som nu påyrkat en förhöjning i anslaget, känna, att vi förfäkta en rättvis sak. Vi veta, att behofvet är oafvisligt, och vi anse, att Riksdagen icke längre bör fortfara att säga sitt »non possumus». Vi tro dessutom, att svenska staten icke är så arm och fattig, att den icke kan bevilja en sådan förhöjning, helst staten dock i sista hand kommer att draga fördel derigenom, att en stor del af dess befolkning så att säga »kommer ur säcken» och sättes i tillfälle att utan hinder af otillräckliga samfärdsmedel arbeta för sin utkomst och sitt materiella förvärf.

Då jag emellertid icke kan våga hoppas att vinna bifall till den af mig jemte flere andra gjorda framställning, anhåller jag, Herr Talman, att få instämma i det yrkande, den siste talaren gjort, eller att fonden må höjas till 250,000 kronor.

Häruti förenade sig Herrar *Bäckström* och *J. M. Svensson*.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Det är för alla bekant, att Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen till innevarande Riksdag sett sig nödsakad att föreslå icke blott bibehållande af de skattetillökningar, hvilka vid sistlidne riksdag beslutades, utan jemväl en ny skatteförhöjning. Jag tror mig icke behöfva anföra flera skäl för att tillstyrka Kammaren att stanna vid den summa, Kongl. Maj:t vid nu ifrågavarande punkt föreslagit. Jag kan icke tänka mig möjligheten af att Riksdagen skall vilja öka dessa anslag, då det icke kan ske på annat sätt än genom påläggande af ökade skatter. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Om statsbidrag till vägars anläggning och förbättring. (Forts.)

Öfverläggningen förklarades slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och dels på antagande af det förslag, Herr J. G. Granlund i sin motion framstält; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemstält i 1:sta punkten af utlåtandet N:o 14,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, har Kammaren, till bidrag för anläggning af nya samt omläggning eller förbättring af backiga eller eljest mindre goda vägar, till Kongl. Maj:ts disposition för år 1881 anvisat 250,000 kronor.

Omröstningen utföll med 121 ja mot 49 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Punkten 2

Bifölls.

Punkten 3:

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att af den anslagssumma, 343,780 kronor, som år 1877 beviljades för väganläggning från Sorsele kyrka till Strycksele by jemte sidoväg från Lycksele öfver Ulriksdal, Carlsgård och Husbondliden till Ruskträsk, ett belopp af 35,000 kronor måtte anvisas att utgå under år 1881.

Om anslag till väganläggning från Sorsele kyrka till Strycksele by.

Uti Herr *P. A. Hellgréns* inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 23, var deremot föreslaget, att 75,000 kronor måtte af berörda anslagssumma anvisas till utgående under nästkommande år.

Om anslag till väganläggning från Sorsele kyrka till Strycksele by. (Forts.)

Utskottet hade tillstyrkt,

»att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å Herr Hellgréns motion, måtte af detta anslag för år 1881 anvisa ytterligare 35,000 kronor».

Herr Hellgrén anförde: Jag skall mer än villigt erkänna, att vid uppgörandet af statsbudgeten för år 1881 det varit ganska svårt att få debet och kredit att gå ihop samt att man i följd deraf varit tvungen att uppsöka alla de hjelpkällor, som stått till buds för att på så sätt minska statsutgifterna.

Ur bilagan N:o 5 till Kongl. Maj:ts nådiga proposition, N:o 1, angående statsverkets tillstånd och behof, sidorna 111 och 112, ber jag att för Kammaren få uppläsa följande af Herr Civilministern till statsrådsprotokollet afgifna yttrande rörande ifrågavarande väganläggning:

»Uti en genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet insänd och med dess förord understödd skrift hafva de för denna väganläggnings utförande utsedde arbetsdirektioner inom Degerfors, Lycksele och Sorsele socknar, derinom den blifvande vägen sträcker sig, anhållit att, på det arbetet icke måtte afstanna, utan kunna, med begagnande af närvarande goda tillgång på arbetare för skälig dagspenning, fortskyndas på önskvärdt sätt, och välbehöflig arbetsförtjenst såmedelst beredas åt ortens befolkning, hvilket mål arbetsdirektionerna sökt främja genom upptagande af icke obetydliga lånebelopp, Eders Kongl. Maj:t täcktes till instundande Riksdag göra framställning om beviljande dels för innevarande år af ett tillskott af 75,000 kronor i det för samma år till vägarbetet redan anvisade belopp, dels ock för år 1881 af 80,000 kronor; för år 1882 af 50,000 kronor; för år 1883 af 15,000 kronor och för år 1884 af återstoden 14,686 kronor 14 öre, utaf anslaget; och har Styrelsen, som fått sig anbefaldt att öfver denna ansökning afgifva underdånigt utlåtande, förklarat sig kunna endast i så måtto understödja ansökningen, att Styrelsen hemstälde, att till utgående under år 1881 måtte för ändamålet äskas 75,000 kronor.

Delande Styrelsens åsigt, anser jag mig icke böra förorda en framställning till Riksdagen om höjande, på sätt begärdt blifvit, af det för innevarande år redan anvisade anslagsbeloppet; och ehuru jag under andra förhållanden skulle önskat kunna biträda Styrelsens förslag i fråga om det belopp, som af anslaget till förevarande väganläggning bör för nästkommande år hos Riksdagen begäras, tror jag dock, med hänsigt till hvad jag förut yttrat om angelägenheten att så vidt möjligt inskränka statens utgifter, en nedsättning i sistnämnda belopp både böra och utan allt för stor olägenhet kunna ifrågasättas, och jag hemställer alltså, att till fortsättning af den väganläggning, hvarom här är fråga, måtte, i ytterligare afräkning å dertill beviljade anslagssumma, hos Riksdagen äskas 35,000 kronor att under år 1881 utgå.»

Det var såväl detta yttrande som Kongl. Maj:ts i anledning deraf till Riksdagen afgifna nådiga proposition i ämnet som föranledde mig att inkomma med den motion, hvilken nu jemte den Kongl. propositionen föreligger till behandling af Kammaren.

Till en början ber jag få upplysa, att den vägsträcka, som anslaget afser, utgör 21 mil. Den börjar vid Sorsele kyrka, går genom

norra delen af Lycksele socken och framkommer vid Strycksele by i Degerfors socken med sidoväg öfver Ulriksdal, Carlsgård och Husbondliden till Ruskträsk. Dessa socknar, Sorsele, Lycksele och Degerfors, hafva, för att få arbetet fortare och bättre utfördt, bildat särskilda arbetsdirektioner, som fördelat arbetet sig emellan. Detta arbete fortgår nu efter hela vägsträckan, på det att man derigenom må kunna bereda den mängd af nödstälda personer, som finnas inom dessa socknar och utmed dessa vägsträckor, nödig arbetsförtjenst.

Om anslag till väganläggning från Sorsele kyrka till Strycksele by. (Forts.)

Då Kongl. Maj:t vid sistlidne riksdag endast föreslog 25,000 kronor att till ifrågavarande väganläggning utgå för innevarande år, hade jag af samma skäl som nu varit betänkt på att till Riksdagen inkomma med en motion i syfte att äfven få sagda anslagsbelopp förhöjdt; och af den skrifvelse, som arbetsdirektionerna inom dessa socknar hafva till Kongl. Maj:t insändt och jag nyss ur Herr Civilministerns yttrande till statsrådsprotokollet citerat, framgår att en sådan förhöjning vore af behofvet påkallad. Men som jag då icke hade full kännedom om, hvarken huru långt arbetet fortskridit, eller om de anslagna medlen hunnit till fullo användas, afstod jag tillsvidare från att väcka en sådan motion. Nu deremot, sedan jag gjort mig bekant med ställningar och förhållanden på orten, och jag dessutom af Distriktsadjutanten i Norra Väg- och Vattenbyggnadsdistriktet, Kaptenen vid Väg- och Vattenbyggnadscorpsen, numera ledamoten af denna Kammare Herr Cederberg, blifvit upplyst derom, att arbetsdirektionerna, för att kunna verkställa de arbeten, som för 1880 erfordras, måste, utöfver de af Riksdagen anvisade 25,000 kronor, upptaga ett lån på minst 20,000 kronor, har jag icke tvekat att föreslå förhöjning uti anslaget för nästkommande år. Om Riksdagen nu stannar i det beslut att bifalla Kongl. Maj:ts proposition och Stats-Utskottets derpå grundade förslag, och dessa direktioner således komma att erhålla endast 35,000 kronor, så skola de, efter att hafva betalt det omnämnda lånet, hafva i behåll endast 15,000 kronor att för byggnadsarbetena under år 1881 använda.

Mine Herrar, må man tänka sig denna befolkning, som är i nästan total saknad af alla kommunikationsmedel! De längst aflägset boende hafva ända till 34 mil till närmaste sjöstad och 21 mil till tings- och uppbördsställe. Enhvar må söka sätta sig in i deras förhållanden, då nödår inträffar, hvilket är det vanliga, ty sällan hafva vi i våra trakter att glädja oss åt år, sådana som det sistlidna; de höra endast till undantagen. Då nödår således inträffar, huru ställa sig då förhållandena för befolkningen i dessa trakter? Jo, husfadern måste, för att skaffa de sina bröd, med säcken på ryggen vandra 20 till 30 mil på obanade stigar. Och huru mycket förmår han väl bära? Högst 3 à 4 lispund mjöl. Och huru lång tid åtgår för att hemta dessa 3 à 4 lispund? Jo, minst 8 à 10 dagar, och detta ofta under den brådaste arbetstiden, då hans krafter bättre behöfdes på annat håll. Om nu banade vägar funnes, kunde flera personer förena sig om en dragare och hemforsla ett lass på 50 à 60 lispund, hvarvid endast en persons tid behöfde upptagas. Må man då hafva skäl att säga och tänka om dessa menniskor: med dem har det ingen fara, de både *kunna* och *böra* utan allt för stor olägenhet afbida bättre tider? Det är just

Om anslag till väganläggning från Sorsele kyrka till Strycksele by. (Forts.)

under dessa nuvarande svåra tider, som medel böra användas för att skaffa dessa menniskor arbetsförtjenst, så att, på samma gång de försörja sig sjelfva, de äfven med detsamma få sina kommunikationsmedel förbättrade. Det är under sådana förhållanden jag vågar vädja till denna Kammares behjertande, att icke under så lång tid utminutera det anslag Riksdagen beviljat till dessa väganläggningar, så att dessa menniskor, som nu äro utan kommunikationsmedel, icke ännu under en lång följd af år må få vänta på att erhålla en enda utfartsväg till en sjöhamn samt till tings- och uppbördsställe.

Herr Talman! Jag hemställer om afslag å Utskottets betänkande och bifall till min motion.

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på Herr Hellgréns yrkande; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemstält i 3:dje punkten af dess Utlåtande N:o 14,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, har Kammaren, för det i berörda punkt afsedda ändamål, till utgående under år 1881 anvisat ett belopp af 75,000 kronor.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 127 ja mot 34 nej; varande således Utskottets hemställan bifallen.

Punkterna 4—6

Biföllos.

Punkten 7:

Ang. lån till utdikningar och aftappningar af sanka trakter och sjöar.

I denna punkt hade Utskottet yttrat sig öfver Kongl. Maj:ts framställning derom, att för år 1881 måtte anvisas ett belopp af 100,000 kronor till befrämjande, medelst lån, af utdikningar och aftappningar af sanka trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag, äfvensom öfver Herr Jöns Perssons inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 116, innehållande förslag om nämnda belopps höjande till 300,000 kronor, samt gjort en så lydande hemställan:

»att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag å Herr Jöns Perssons motion, må till befrämjande medelst lån af utdikningar och aftappningar af sanka trakter och sjöar till beredande af odlingsföretag för år 1881 bevilja ett belopp af 100,000 kronor».

Efter uppläsning häraf yttrade Herr Ola Andersson i Burlöf: Som Kammaren torde finna, förekommer ett tryckfel i denna punkt och jag hemställer derföre om rättelse i densamma. Det är nemligen två ord, som bortfallit uti Utskottets hemställan och torde den böra lyda sålunda: »att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å Herr Jöns Perssons motion etc.»

Ang. lån till utdikningar och aftappningar af sanka trakter och sjöar. (Forts.)

Jag anhåller om bifall till punkten med denna förändring.

Herr Jöns Persson: Jag beklagar, att icke Utskottet har tagit denna fråga i litet närmare öfvervägande. Ty att statsmakterna fortfarande, såsom hittills, underlåta att omhulda jordbruket och andra landtmannanäringar, detta fruktar jag icke kommer att blifva hållbart i längden. Men jag vill nu icke härom hålla något långt tal, ty behofven äro så känbara och sjelfskrifna, att hvar och en tänkande menniska derförutan kan fatta och inse dem.

Jag har blott velat härå fästa Kammarens uppmärksamhet och yrkar bifall till min motion.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de yrkanden, som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan med den rättelse, att efter de deri förekommande orden »Kongl. Maj:ts förslag» skulle insättas orden »och afslag».

Punkten 8

Bifölls.

I *punkten 9* hade Utskottet framlagt förslag till bestämmelser angående vilkoren för erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag till och kontrollen å allmänna arbeten. Sedan inledningen till Utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade

Friherre Leijonhufvud: Jag tager mig friheten hemställa, att denna punkt icke må i sin helhet uppläsas, utan endast de särskilda momentens nummer föredragas.

Kammaren biföll hvad Friherre Leijonhufvud i fråga om sättet för föredragningen sålunda föreslagit; hvarpå samtliga momenten i förevarande punkt, hvart efter annat, af Kammaren godkändes.

§ 6.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 15, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1879 års riksdag.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning.

Uti *punkten 1* hade Utskottet meddelat yttrande angående utlåningen från den så kallade jernvägshypoteksfonden. Beträffande denna punkt anförde

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Herr C. A. Larsson: Om man betraktar förteckningen å de hos Riksgäldskontoret för erhållande af lån ur jernvägshypoteksfonden belånade obligationerna, är det icke utan att man tycker, att de blifvit belånade till ett något öfverdrifvet värde, ty, enligt hvad kändt är, hafva de eljest i penningemarknaden icke på långt när det värde, som de antagits hafva vid belåningen i Riksgäldskontoret. Orsaken härtill har likväl varit den, att Kongl. Styrelsen för Statens jernvägstrafik afgifvit utlåtande öfver hvarje lånefråga samt dervid för Herrar Fullmäktige upplyst, att obligationerna skulle, om icke för närvarande, så åtminstone i den närmaste framtiden få det värde, som de här beräknats ega. Naturligtvis kan man icke göra någon anmärkning mot Fullmäktiges uppfattning härutinnan, då de stöda sig på sakkunnige personers auktoritet, men om man skulle blifva på detta sätt »beluxad», blir det staten som får bära förlusten. Då för öfrigt detta belåningssystem öfverensstämmer med Riksdagens åsigt och dess en gång fattade beslut, att vissa personer, som innehafva sådana papper, skola få belåna dem i Riksgäldskontoret, så är härom icke något annat att säga än att uttala den önskan, att man för framtiden icke må hafva gjort, hvad man kommer att ångra.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, lades punkten till handlingarne.

Punkten 2

Bifölls.

Punkten 3

Lades till handlingarne.

Efter föredragning vidare af *punkten 4*, rörande frågan om ersättningsskyldighet för dem, som varit vållande till försummelse vid indrifningen af bevillning för Leufsta fideikommiss, begärdes ordet af

Herr C. A. Larsson, som inom Utskottet reserverat sig mot punkten 7 i förevarande utlåtande, under yrkande att från den af Utskottet i sistnämnda punkt tillstyrkta ansvarsfrihet för Fullmäktige i Riksgäldskontoret måtte undantagas dels frågan om sättet för behandlingen af nyssberörda ärende, dels ock frågan angående indrifningen af statens fordran hos Strömsholms nya kanalbolag, och hvilken nu yttrade: I denna punkt har jag reserverat mig. Jag förmodar, att Herrarne genomläst min reservation och skall derför icke besvära med dess uppläsande. Men jag vill dock fästa uppmärksamheten derpå, att, ehuru man är van att finna dechargebetänkandet angående Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning beledsagadt af smicker och beröm, det derför icke bör förtänkas en representant, om han någon gång vill inlägga en liten antydan, att icke hvarje fråga blifvit af Riksgäldsfullmäktige så väl behandlad, som man skulle kunna önska. Man kan i allt fall säga, att det är vackert nog att mot ett verk, hvilket, så-

som Riksgäldskontoret, har att behandla affärer af så stor omfattning, ej finnes skälig anledning att framställa gröfre anmärkningar än de nu ifrågavarande, som visserligen äro af små dimensioner i förhållande till Riksgäldskontorets öfriga väl skötta affärer. Men det är derför att här föreligger en principfråga, som jag anser att denna sak bör komma till Riksdagens kännedom.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Såsom Herrarne veta, hafva vederbörande tjenstemän i Riksgäldskontoret i mer än tio år uraktlåtit att utsöka en klar och förfallen fordran, som Riksgäldskontoret hade att uppbära och redovisa.

År 1864 förföll till betalning en bevillningssumma för fideikommisset Leufsta, stor 125,000 kronor. Fullmäktige dröjde trenne år, innan lagsökning skedde eller något annat försök gjordes för att få ut dessa penningar. Sedermera lagsöktes den nye fideikommissarien år 1867, men utslaget kom aldrig, så länge Riksgäldskontoret hade denna affär om hand. Det var derför som 1873 års statsrevisorer noga granskade bevillningshandlingarne och framstälde anmärkningar mot Riksgäldsfullmäktige för försummelse att uttaga dessa medel, hvarjemte uttrycktes en önskan om rättelse häraf, men dessa anmärkningar upptogos icke i revisionsberättelsen, utan, af grannlagenhet mot fullmäktige, afläts endast en skrifvelse till dem i öfverensstämmelse med 2 § af instruktionen för Riksdagens revisorer af Riksgäldskontorets förvaltning, hvari felen påpekades. Jag minnes icke nu huru många handlingar det deri var fråga om, men jag tror det var åtminstone ett tjogtal. Emellertid togo fullmäktige ingen befattning med denna skrifvelse — jag tror icke ens de läste igenom den, ty 1874 funno vi samtliga dessa fel ännu oafhjelpta, och för den största af dessa anmärkningar hade de icke lagt två strån i kors. — Då gjorde revisorerne åter anmärkningar häremot, hvilket hade till följd att Riksdagen beslöt, att, då staten genom detta långa dröjsmål drabbats af en större förlust, Riksgäldskontoret, sedan förlustens storlek blifvit känd, skulle hos de försumlige tjenstemännen utkräfva ersättning derför. Detta beslöt Riksdagen den 8 Mars 1875, men fullmäktige gjorde ändå icke något vid denna sak. 1875 i Juni inbetalade dåvarande fideikommissarien 81,615 kronor, och dåvarande ombudsmannen i Statskontoret afgaf fullständiga påminnelser och fullföljde målet, sedan han fått reda på lagsökningsakten, som icke aflemnats, då alla de andra handlingarne i bevillningsärenden öfverlemnats från Riksgäldskontoret till Statskontoret. Vid 1878 års revision upptogs denna sak ånyo till granskning, hvilket hade till påföljd, att Riksdagen den 5 April sisthidet år förklarade, att statens förlust skulle, utan afseende på den lilla tvistighet, som ännu förefunnes oafgjord hos Öfverståthållareembetet, utkräfvas, och Riksgäldsfullmäktige, med stöd af Kongl. resolutionen den 13 April 1877, hos de tjenstemän, som varit orsaken dertill, söka ersättning för den förlust, som på grund af dröjsmålet tillskyndats kronan. Denna förlust var icke någon obetydlighet, i ty att den uppgick till 69,000 kronor. Den 19 Juli 1875 gjordes den senaste inbetalningen på denna skuld till kronan. Nu kan man, som bekant, icke utsöka en fordran längre tid efterät än 10 år från den dag, densamma uppstått. När nu ränteberäkningen slutade den 19 Juni 1875, är det tydligt att på samma dag detta år halfva summan är preskriberad,

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

derför att fullmäktige ej vidtagit så beskaffade åtgärder mot vederbörande, att kronans talan hållits öppen. Får man ostörd hålla på i ytterligare 5 år, blir kronan qvitt hela ersättningsbeloppet, hvilket består af räntan på det bevillningsbelopp vederbörande uraktlåtit utkräfva.

Genom att framdraga denna fråga har jag vidrört en princip. Det har hittills aldrig inträffat att statens, eller Riksdagens, tjenstemän blifvit kräfda för de förluster, kronan lidit genom deras försummelse att bevaka kronans rätt. Det har alltjemt varit staten, som fått sitta emellan. Derför har jag ansett af vigt att få fram denna sak och yrkat att vid dechargen måtte undantagas de två i min reservation omhandlade frågor, hvilka ännu ej blifvit af fullmäktige i Riksgäldskontoret slutbehandlade.

Den andra frågan har jemväl kommit i dagen genom statsrevisorernes initiativ. Ett kanalbolag hade blifvit dömdt att betala till staten en summa af 80,338 kronor 47 öre, som bolaget undansnillat staten. Det finnes Kongl. dom derpå, men Riksgäldsfullmäktige hafva ej kunnat förmå sig att bringa domen till verkställighet. Nu har bolaget emellertid inkommit med en skrifvelse och bifogat en del af beloppet. Resten vill bolaget dels resonnera bort, dels få efterskänkt under förebärande att bolaget »saknar tillgångar». Jag tror det ej är rätt att så behandla statens intressen och anser att bolaget bör godtgöra staten hela summan.

Jag yrkar alltså att från dechargen måtte undantagas de två ärenden, hvarom jag talat i min reservation.

Friherre Nordenfalk: Ehuru den af siste talaren åberopade *reservationen* afser 7:de punkten i nu föredragna betänkande, har han likväl yttrat sig derom redan vid den nu föredragna 4:de punkten, och äfven jag anhåller med anledning deraf att nu få yttra mig rörande samma reservation.

De handlingar och protokoll, på hvilka talaren grundat sitt resonnement, hafva varit tillgängliga för samtlige ledamöter i Stats-Utskottet, och då utaf betänkandet framgår, att reservanten i sitt klander mot fullmäktige i Riksgäldskontoret icke fått medhåll af någon bland kamraterna inom Utskottet, så torde jag endast behöfva helt kort besvara hans anmärkningar, och skall jag dervid endast hålla mig till dem, som röra det föredragna ärendet, det vill säga den behandling, som fullmäktige *sista året* låtit komma de i reservationen omförmälda frågorna till del.

I förbigående tillåter jag mig antyda, att hans anmärkningar äro af den allvarliga beskaffenhet att, om de vore grundade, ansvaret skulle träffa ej blott fullmäktige, utan äfven Riksdagens Stats-Utskott, som ej beifrat fullmäktiges förmenta försumlighet.

Jag skall förbigå hvad reservanten kallar en *historik* öfver frågans tillkomst, ehuruväl den kunde inbjuda till åtskilliga genmälen, men då den icke rör nu föredragna punkt, som allenast afser den behandling de i reservationen omförmälda ärenden *sista* året undergått, skall jag, som sagdt, icke derom yttra mig. För de *föregående* åren hafva fullmäktige nemligen redan erhållit decharge.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Förhållandet med ärendets behandling sistlidet år är i korhet, att Riksgäldsfullmäktige erhöllo uppdraget att af vederbörande söka utfå ersättning för statens, genom fördröjd inbetalning af nu erlagdt bevillningsbelopp för Leufsta fideikommiss, uppkommen ränteförlust, mot slutet af förra årets riksdag, då såsom bekant sjelfva riksdagsgöromålen alltid taga tiden fullt i anspråk. Fullmäktige fingo dessutom samtidigt uppdrag med afseende å statens upplåning och jernvägshypoteksfonden, och det är ju tydligt, att sistnämnda ärenden, såsom de angelägnaste, borde först behandlas. Sedan detta blifvit gjordt, upptogo fullmäktige verkligen — och tvärt emot hvad reservanten påstår — det först nämnda ärendet till handläggning. Det befans då, att äfven fullmäktiges juridiskt bildade medlemmar ansågo att frågan om hvem som vore »vederbörande», icke kunde afgöras, förrän handlingarne i frågan blifvit för dem tillgängliga. För utfående af dessa, hvilka fortfarande lågo hos Öfverståthållareembetet, mötte svårigheter, och fullmäktige erhöllo endast tillstånd att få låta afskrifva dem. Sedan detta var verkställdt och afskrifterna till fullmäktige inkommit, skulle de cirkulera bland oss, hvilket, då vid denna tid icke alla fullmäktige voro samlade, dröjde en eller annan vecka, hvarunder dock jemväl vidtogos åtgärder för att anskaffa en särskild ombudsman för sagda ärendes handläggning, emedan man antog att den ordinarie ombudsmannen möjligen kunde blifva part i frågan. Detta tog äfven tid, emedan de personer, hvilka tillfrågades, ville hafva tid att sätta sig in i frågan, innan de kunde svara huruvida de ville åtaga sig uppdraget.

Sedan man emellertid omsider funnit en lämplig person, som förklarat sig villig att åtaga sig detta ärende — under förbehåll dock att honom icke måtte föreläggas någon bestämd kortare tid, inom hvilken han borde med utlåtande i saken inkomma — lemnades målet åt honom. När omsider i förra månaden tillförordnade ombudsmannens utlåtande inkom, och efter att detsamma emellan fullmäktige cirkulerat, blef det, på sätt af den i föreliggande punkt intagna redogörelsen inhemtas, delgifvet de personer, som af tillförordnade ombudsmannen antogos vara »vederbörande», att deröfver afgifva förklaring. Jag har visserligen hört den mening uttalas, att fullmäktige för förklarings afgifvande lemnat allt för kort tid, helst icke alla vederbörande genast kunde anträffas, men att tiden skulle vara tilltagen för lång, det har jag deremot icke tillförene sport.

Af hvad jag nu haft äran yttra torde Kammaren finna, att den i reservationen förekommande uppgiften, att i denna sak ingen enda åtgärd blifvit vidtagen, icke är rigtig. Man torde vidare medgifva, att det något dunkla uttrycket »vederbörande» nödvändigtvis föranledt något dröjsmål. Härtill kommer, att den tid, hvarunder frågan egentligen kan sägas hafva legat hos fullmäktige, ungefärligen sammanfaller med den, då statsrevisorerne voro samlade, men desse hafva *icke* haft något att om saken anmärka. Under sådana förhållanden föreställer jag mig, att Kammaren lätteligen kan bilda sig en öfvertygelse huruvida reservantens särdeles grava beskyllningar äro berättigade.

Hvad den andra punkten i reservationen angår — eller frågan om statens fordran hos Strömsholms nya kanalbolag — så vill jag nu icke yttra mig derom, då ju denna fråga ännu icke är föredragen.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

För att om möjligt slippa att ånyo begära ordet i afseende å riksgäldsrevisionsberättelsen, anhåller jag att med anledning af en deri befintlig uppgift få tillägga några ord. I nämnda berättelse förekommer nemligen en uppgift rörande statslånens *effektiva ränta.* Denna uppgift är icke fullt exakt, äfven i de fall, der revisorerne säga sig hemtat uppgiften ur fullmäktiges egna protokoll. Det torde nemligen vara klart, att vid beräkning af kostnaden för ett statslån måste fullmäktige taga i betraktande alla de mindre fördelaktiga omständigheter, som derpå kunde komma att hafva inflytande. Då nu icke alla dessa omständigheter vid lånets försäljning inträffade, så hafva naturligen lånens effektiva ränta blifvit lägre än den såsom högsta möjliga beräknade. Härtill kommer, att för de lån, som icke äro slutsålda, kan den effektiva räntan ännu icke alls beräknas, då denna naturligen måste blifva högre eller lägre allt efter som återstående delar af lånet försäljas till ett mer eller mindre fördelaktigt pris. Jag har velat yttra detta, icke för att mästra statsrevisorernes berättelse, utan emedan jag ansett att, om deras berörda uppgift qvarstode oemotsagd, den lätteligen skulle komma att citeras såsom erkänd och faktisk.

Herr C. A. Larsson: Oaktadt de upplysningar, som den ärade fullmäktigen nu lemnat, vill jag hoppas att Kammaren torde finna, att mitt påstående att Herrar fullmäktige ännu i närvarande stund icke hafva beredt staten något tillfälle att hos de försumlige embetsmännen i Riksgäldskontoret söka ut ifrågavarande förlust, likväl står fast. Det har åtminstone ännu icke uppgifvits någon omständighet, hvarigenom det visats att berörda fordran blifvit bevakad på sätt 1862 års preskriptionslag föreskrifver. Här inträffar således alldeles samma förhållande som för några år sedan, då revisorerne gjort anmärkning derom, att en fordran hos det skånska stenkolsgrufvebolaget icke var bevakad. Staten förlorade då mycket penningar. Fullmäktige erhöllo då uppdrag att anställa talan. Men som fullmäktige icke ens inom natt och år efter preskriptionsförordningens utfärdande kräft skulden, så förlorades äfven den omnämnda fordran. På samma sätt går det här: då fullmäktige icke kräft de »vederbörande», hvilka äro skyldige betala, uppstå förluster, som för hvarje år uppgå till en ganska betydlig summa. Kammaren torde således inse, att fullmäktige härutinnan icke vidtagit någon som helst åtgärd för att betrygga statens kraf hos dess embetsmän, hvilka låtit en orimligt grof försummelse komma sig till last.

Herr Liss Olof Larsson: Jag för min del yrkar att den föredragna punkten må läggas till handlingarna. Likväl måste jag i viss mån gifva Herr Carl Anders Larsson rätt i det klander han vid historiken öfver denna fråga framstält. Ty om man tager kännedom om den föreliggande angelägenheten, skall man finna, att kontorets tjenstemän härvid gått till väga högst besynnerligt, och sättet är verkligen sådant, att jag vågar påstå det vara lyckligt, att icke många motstycken dertill finnas. Men för hvad som passerat under det sista året anser anser jag icke att något klander med fog kan rigtas mot Herrar fullmäktige, då de ju redan sista Riksdagen flerfaldiga gånger förehaft

detta ärende till behandling. Skulle möjligen något vara att anmärka, så vore det att den tillförordnade ombudsmannen tagit på sig så rundlig tid som fyra månader för att afge sitt yttrande; men det var något som uteslutande berodde på honom och som fullmäktige icke kunna bära skulden för. Nu kan man visserligen tycka, att, sedan tillförordnade ombudsmannen i sitt yttrande tillstyrkt, att ersättningstalan skulle anhängiggöras mot åtskillige Riksgäldskontorets tjenstemän, fullmäktige kunnat och bort genast å dem uttaga stämning; men det är icke med en korporation, sådan som fullmäktige i Riksgäldskontoret, som med en enskild person, att den kan rusa åstad och stämma hvem som helst och när som helst, utan den får allt i sådana saker se sig ganska väl före. Då nu, som man vet, tillförordnade ombudsmannens yttrande blifvit utställdt till förklaring med de ifrågavarande personerna, får man väl antaga, att fullmäktige skola egna frågan all nödig omsorg och att vi kunna förvänta att den snart skall vinna nöjaktig lösning, så att vi en gång må komma ifrån denna vidlyftiga sak.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Emellertid vill jag icke försumma tillfället att uttala min erkänsla för Herrar statsrevisorer, som upprepade gånger bragt denna fråga på tal, ty om de icke tagit itu med saken, hade den helt säkert fallit i glömska för länge sedan.

Men, som sagdt, sedan nu Riksdagen uppdragit åt sine fullmäktige att taga saken om hand, torde den snart vinna sin lösning; och jag anhåller derför att den föredragna punkten måtte läggas till handlingarna utan något sådant tillägg, som reservanten föreslagit.

Friherre Nordenfalk: Då den siste talaren icke hade något särskildt yrkande att framställa, så afstår jag från ordet.

Herr Themptander: Den ärade reservanten yttrade i början af sitt anförande, att fullmäktige i Riksgäldskontoret plägat blifva bortskämda med för mycket smicker, men nog vågar jag med stöd af föregående förhandlingar i dessa ämnen påstå, att *han* åtminstone gjort hvad på honom ankommit för att förekomma detta; och då det icke för någon är nyttigt att blifva bortskämd, kunna ju så väl föregående som nuvarande fullmäktige hafva skäl att vara Herr Carl Anders Larsson tacksamme derför att han sökt värja fullmäktige från den faran.

Hvad beträffar den här föredragna punkten om bevillningen för Leufsta fikeikommiss, så berör den verkligen en rätt invecklad fråga. Efter ett ganska grundligt studium af handlingarne i detta ärende har jag efter måttet af mina krafter sökt bilda mig ett omdöme om saken, och jag vågar till en början förklara, att den historik af frågan, som den ärade reservanten här lemnat, i åtskilliga delar icke är af beskaffenhet att rätt belysa de verkliga förhållandena. Såsom ett litet bevis för origtigheten af hans beräkning öfver den förlust som skulle, i följd af några tjenstemäns försummelse, hafva tillskyndats statsverket genom det förelupna dröjsmålet med bevillningens erläggande, ber jag att få erinra, att han beräknat ränta på hela bevillningsbeloppet ända från den 14 Mars 1864. Visserligen är det sant, att det i vanliga fall skulle ålegat fideikommissarien att då betala bevillningen för

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

fideikommisset, men vid den tiden stod det icke i mensklig makt att bestämma, huru mycket fideikommissarien i sådant afseende hade att betala. För att kunna fullgöra en betalningsskyldighet, måste man väl dock först veta, huru mycket man skall betala, och jag trotsar hvem som helst att i detta fall hafva varit i stånd att bestämma det den 14 Mars 1864. För att fullständigt bevisa detta mitt påstående, blefve det nödvändigt att inlåta mig på en utredning, som här skulle blifva allt för vidlyftig, men säkert är, att vid den tidpunkten stod det icke i fullmäktiges eller dess tjenstemäns skön att uträkna, hvad fideikommissarien hade att erlägga i bevillning, emedan detta var beroende på utgången af förhandlingar och öfverenskommelser mellan arfvingarne efter framlidne Grefve De Geer och fideikommissarien, hvilka öfverenskommelser, för att blifva gällande, kräfde stadfästelse af Kongl. Ma:jt. Först sedan detta skett, kunde man veta hvad som var fideikommiss, och först derefter blef det möjligt att räkna ut beloppet af den bevillning fideikommissarien hade att erlägga, samt att utkräfva detsamma. Nu är det väl temligen klart, att det icke kunde tillkomma Riksgäldskontorets tjenstemän att ingripa i eller påskynda dessa transaktioner mellan arfvingarne och fideikommissarien, i hvilka de icke voro parter, och det fans väl inga, som kunde vara mera intresserade att föra dessa transaktioner till slut, än vederbörande fideikommissarie och arfvingar. Visserligen var det en del af egendomen, som ostridigt var fideikommiss, och hvars taxeringsvärde man kunde när som helst bestämma, men om en annan och högst väsentlig del af fideikommisset gäller det, att den vid nyssnämnda tidpunkt icke var så afskild från Grefve De Geers enskilda egendom, att något taxeringsvärde derå kunde uträknas.

Vidare har reservanten beräknat den ränta, hvaraf statsverket skulle genom försummelse af Riksgäldskontorets tjenstemän hafva gått i mistning, såsom löpande under hela tiden intill den dag, då bevillningsbeloppet slutligen inbetaldes. Men icke får man väl göra Riksgäldskontorets tjenstemän ansvarige för den tid, då ärendet varit beroende på handläggning af andra myndigheter eller på vederpartens förklaring. Riksgäldskontorets nu särskildt tillförordnade ombudsman har också i sin utredning af ärendet beräknat den tid, hvarunder frågan varit beroende på åtgärd af Riksgäldskontoret — icke, såsom reservanten, till 11 år och 3 månader, utan till 6—7 år; men deri är då äfven inbegripen icke blott den tid, då man, såsom jag nyss nämnt, icke kunde uträkna bevillningens belopp, utan jemväl den tid, då ärendet varit beroende icke af tjenstemännen utan af fullmäktige i Riksgäldskontoret.

Fullmäktiges protokoll utvisa nemligen, att fullmäktige sjelfva tagit saken om hand, för att på kompromissens väg söka få ärendet afgjordt, enär man syntes misströsta om, att fideikommissariens betalningsskyldighet skulle kunna efter fullt legala grunder bestämmas. Att de i denna sin uppfattning icke hade så orätt, derom vittnar det utslag, som af Öfverståthållareembetet i saken meddelades, ty deraf finner man, hurusom vederbörande öfvergifvit försöket att utröna taxeringsvärdet å de ifrågavarande fastigheterna för det år, hvars taxeringslängder bort ligga till grund för debitering af denna bevillning,

utan i stället inslagit på en annan, ganska sinnrikt uttänkt väg, som anvisades af då varande advokatfiskalen i Statskontoret. Under den tid ärendet emellertid varit på fullmäktiges egen åtgärd beroende, kan det naturligtvis icke åligga Riksgäldskontorets tjenstemän att betala ifrågasatt ränta. Jag ber i öfrigt få nämna, att fullmäktige äfven, enligt då gällande reglementen, hade skyldighet att egna särskild uppmärksamhet åt ombudsmannens tjensteförvaltning och granska det af honom förda diarium. De hafva ock gjort detta och lemnat hans åtgärder utan anmärkning, åtminstone i den del, hvarom nu är fråga. Detta i förening dermed att fullmäktige sjelfva tagit ärendet om händer torde visa, att dåvarande fullmäktige till fullo insågo de förhållanden, som verkade hindrande för ombudsmannen att befordra ärendet till laga slut, och man måste antaga, att dåvarande fullmäktige bättre kände och hade lättare att bedöma dessa förhållanden än nu är möjligt. Det förefaller mig derför, sedan jag sökt göra mig förtrogen med ärendet, att, om möjligen något dröjsmål å Riksgäldskontorets tjenstemäns sida egt rum, detta åtminstone varit af vida mindre dimensioner än hvad reservanten här velat framhålla.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Såsom redan förut blifvit af en annan talare yttradt, ansågo fullmäktige sig efter förra riksdagens beslut icke kunna göra annat än att behandla denna fråga i samma ordning, som likartade frågor behandlas i andra embetsverk, det vill säga att uppdraga åt vederbörande ombudsman att i saken afgifva utlåtande och sedan lemna de tjenstemän, mot hvilka han rigtat påståenden, tillfälle att deröfver höras. En dylik kommunikationstid löper för det närvarande. Men för min del håller jag icke för osannolikt, på grund af min kännedom om sakens beskaffenhet, att, sedan denna tid löpt till ända och vederbörande tjenstemäns förklaringar inkommit, så beskaffade förhållanden skola deri kunna framläggas, att det torde blifva ganska tvifvelaktigt, huruvida det skulle vara Riksdagen värdigt att mot dessa tjenstemän anställa något åtal. Den ärade reservanten talar om att fullmäktige i ärendet icke vidtagit den eller den åtgärden samt att Stats-Utskottet vid förflutna riksdagar af grannlagenhet mot fullmäktige icke framstält någon anmärkning. Ja, mine Herrar, har af grannlagenhet mot fullmäktige något blifvit underlåtet, så kan väl detta icke utgöra skäl för att ställa Riksgäldskontorets tjenstemän till ansvar. För min del tror jag dock icke, att fullmäktige under förflutna tider uraktlåtit något, som i betraktande af de omständigheter, hvilka verkat hindrande, kunnat i ärendet åtgöras. Skulle, såsom jag redan antydt, de förklaringar som införväntas — och af hvilka jag följaktligen ännu icke kunnat taga del — och den ytterligare utredning af ärendet, som derigenom kan vinnas, gifva vid handen att förhållandena i denna sak äro annorlunda än man hittills möjligen tänkt sig, eller att frågan förtjenar att ses från en annan synpunkt, än hvartill man förut haft anledning, då får jag bekänna, att jag för min del, om jag fortfarande vore fullmäktig, skulle anse min ställning såsom Riksdagens förtroendeman kräfva att fästa Riksdagens uppmärksamhet å frågans förändrade ställning, med hemställan, huruvida vid sådant förhållande Riksdagen ville vidhålla det mandat, den förra året gifvit fullmäktige i fråga om detta ärendes behandling.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Med hvad jag nu anfört har jag egentligen velat uttala min uppfattning derom, att de s. k. faktiska omständigheterna, i fråga om den förmenta tjensteförsummelsen hos Riksgäldskontorets tjenstemän, icke äro så klara och tydliga reservanten velat påskina.

Hvad angår anmärkningen rörande indrifning af statens domfästa fordran hos Strömsholms nya kanalbolag, skall jag för närvarande icke yttra mig derom, då denna fråga ännu ej föredragits.

Herr C. A. Larsson: Jag ber få fästa den siste talarens uppmärksamhet derpå, att jag icke påstått att *jag* skämt bort fullmäktige i Riksgäldskontoret, utan jag har sagt, att det varit Riksdagen som gjort det. Jag har nog, i hvad på mig ankommit, sökt framdraga det som jag funnit vara anmärkningsvärdt. I senaste revisionsberättelsen har jag visat, att Riksgäldskontoret genom låneoperationerna 1878 åsamkat staten en förlust af $2^1/_2$ millioner kronor, men jag har icke nu framhållit detta förhållande, enär jag ansett saken vara inbegripen under redan förut beviljad decharge.

Hvad den nu förevarande frågan beträffar, så har Herr Themptander yttrat, att den skulle vara särdeles svår. Men detta beror dock på huru man tager saken. Läser man 1811 års författning och studerar man bouppteckningen efter Grefve De Geer och arfsliqviden mellan Friherre De Geer och Grefve von Platen, är saken icke alls svår att fatta. De nämnda handlingarne visa å ena sidan hvad som är fideikommiss och således tillkommit Friherre De Geer, och å andra sidan den egendom, hvilken såsom arf tillfallit Grefve von Platen. Dessa handlingar finnas bland öfriga till målet hörande handlingar; men då man emellertid hört den ärade talaren säga, att han icke läst dem, torde det vara ursäktligt att saken förefallit honom svår.

I öfrigt må man betänka det korrektiv, fullmäktige haft i sin hand. 1811 års förordning innehåller nemligen, att den fideikommissarie, som icke inom tolf månader efter tillträdet fullt ut betalar den bevillning, som belöper på fideikommissegendomen och hvars belopp han sjelf och ingen annan är skyldig att med trovärdiga handlingar styrka, skall böta viss procent af bevillningens belopp, hvilka böter i detta fall skulle hafva utgjort icke mindre än 12,500 kronor. Men fullmäktige sofvo på saken i tre runda år, innan de öfverlemnade handlingarne till ombudsmannen. Är det då en så ringa försummelse som lägges tjenstemännen i Riksgäldskontoret till last, att de under denna långa tid ingen enda gång försökt att få målet afgjordt. Den 30 Oktober 1871 utställdes från Öfverståthållareembetet handlingarne i målet till förklaring af ombudsmannen med föreläggande att inom två månader inkomma med slutpåstående, men ombudsmannen — det var samme ombudsman då som nu — har icke gjort något annat vid den saken än att helt enkelt lägga densamma »ad acta», och saken hade väl aldrig kommit i dagen, om icke 1873 års revisorer hade varit nog nyfikna att åter framdraga densamma. Det var icke Stats-Utskottet, som var så »grannlaga», såsom en föregående talare yttrade, utan det var 1873 års Statsrevisorer, som trodde att fullmäktige sjelfva skulle vara särdeles angelägna att sjelfmant utkräfva denna fordran och derför, med anledning af instruktionens föreskrift, afläto en skrifvelse med anmälan, att i bevillningsmålet N:o 30, tror jag, låge en borgens-

förbindelse och en lagsökningsakt, som under två år blifvit lemnad helt och hållet åsido. Det slutpåstående, ombudsmannen skolat afgifva, hade icke behöft blifva särdeles vidlyftigt, ty ombudsmannens påminnelser voro så fullständiga och klara, att, om man låtit Öfverståthållareembetet döma i målet utan slutpåståendes afgifvande, målet säkerligen blifvit afgjordt på samma sätt som nu, utan att handlingarne hade behöft öfverlemnas till Statskontoret.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Att nu säga, att det skulle vara nödvändigt att åt en vice häradshöfding öfverlemna att reda ut saken, anser jag vara barnsligt, när så rutinerade personer som fullmäktige äro finnas i Riksgäldskontorets styrelse, ty jag är öfvertygad om, att det icke finnes någon enda af dem, som icke är slugare än den tillförordnade ombudsmannen. Om denne kan ådagalägga, att dröjsmålet icke är mera än 6 år, så kommer det sig deraf, att han låtit vederbörande hafva två eller tre månaders frist för hvarje gång de skulle göra något vid saken och under hvilken tid de icke skulle vara underkastade ansvar. Fullmäktige hafva dock af den stora summa, hvarom fråga är, icke införskaffat till Riksgäldskontoret mera penningar än 33,300 kronor, som efter lagsökningens kommunicerande af fideikommissarien inbetalades. Jag vidhåller alltså mitt förut gjorda yrkande, att vid det slutliga afgörandet af dechargefrågan för fullmäktige de två punkter i berättelsen, hvarom jag förut nämnt, må undantagas och decharge i öfrigt beviljas.

Herr Key: Jag vill följa den siste talarens maning och söka utreda frågan i all enkelhet, så mycket mer som det vill synas mig, som om diskussionen rört sig vid sidan af ämnet och i allt fall, enligt min öfvertygelse, saken har vida mindre dimensioner, än den siste ärade talaren gifvit densamma. Jag vill derför icke följa honom i hans långa historik af fullmäktiges i Riksgäldskontoret och deras underlydandes åtgärder. Jag vill blott erinra om, att Riksgäldskontorets embetsmän äro dess underlydande tjenstemän, och att fullmäktige naturligtvis skola vara de, som fatta beslut i förekommande frågor och som kontrollera huru tjenstemännen utföra dem lemnade uppdrag. Om således något fel blifvit begånget i det förflutna — en sak, hvarom jag icke vill fälla något omdöme, ty derom kan sägas mycket både för och emot — så är det klart att ansvaret derför bör i främsta rummet åligga kontorets fullmäktige; men nu inträffar det, att kontorets fullmäktige hafva fått decharge år efter år icke blott af Andra Kammaren, utan af Riksdagen i sin helhet. Om således något fel är begånget, så består det deri, att Riksdagen gång efter annan sjelf uraktlåtit att göra nödiga anmärkningar.

Här föreligger emellertid frågan om decharge för allenast sista årets förvaltning af Riksgäldskontoret, och då förekommer att det var sista årets Riksdag, som beslöt att åt fullmäktige uppdraga att vidtaga de åtgärder, som för verkställigheten af Riksdagens beslut i fråga om indrifvande af denna fordran kunde behöfvas, och på grund af detta Riksdagens beslut beslöto fullmäktige den 7 sistlidne Augusti att, sedan de fått del af samtliga handlingarne i målet, dessa handlingar skulle emellan fullmäktige cirkulera, på det att fullmäktige skulle kunna taga kännedom om desamma. Detta skedde, och sedan

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

fullmäktige den 25 sistlidne September öfverlemnat sakens vidare utredning åt en särskildt tillförordnad ombudsman, så aflemnade denne den 25 sistlidne Januari till fullmäktige sitt utlåtande i ämnet. Man kan möjligen med representanten på dalabänken invända, att han dröjde något med detta utlåtande, men derefter hafva fullmäktige redan den 5 sistlidne Februari — de lågo således icke på saken längre än från den 25 Januari till den 5 Februari — vidtagit vidare åtgärder i ärendet. Jag kan således icke för min del inse att, hvad man än kan hafva att anmärka mot kontorets tjenstemän och mot föregående fullmäktiges beteende, man ens med något sken af billighet kan klandra de *nuvarande* fullmäktige, för hvilkas förvaltning det *nu* är fråga om att bevilja decharge. Det är endast detta jag velat framhålla, och ehuru frågan om decharge förekommer först i en följande punkt, har jag gjort det redan nu, emedan diskussionen egentligen rört sig om detta ämne och följaktligen kan komma att inverka på frågan om dechargen.

Herr Themptander: Jag ber om ursäkt, mine Herrar, att jag ännu en gång besvärar eder, men jag måste med några ord besvara den näst föregående talarens yttrande. Jag kan försäkra honom, att jag läst alldeles samma handlingar i denna fråga som han, men då jag nyss talade om handlingar, som jag icke läst, menade jag de förklaringar af kontorets tjenstemän, som ännu icke inkommit, men som införväntas och hvilka jag således icke ännu kunnat läsa. Det var icke möjligt att, såsom den talaren föreställde sig, lägga den arfsfördelning, han nyss talade om, till grund för uträkningen af bevillningsbeloppet; ty den innehöll icke de behöfliga taxeringsvärdena på ifrågavarande fastigheter. Det hade visserligen varit mycket lätt för ombudsmannen i Riksgäldskontoret att följa den beqväma väg, som den ärade reservanten nyss angifvit, men saken skulle då ännu i denna stund troligen varit olöst. Talaren åberopade visserligen 1811 års förordning, enligt hvilken det skulle åligga fideikommissarien sjelf att anskaffa alla nödiga handlingar. Ja, ombudsmannen yrkade också hos Öfverståthållareembetet, att fideikommissarien måtte åläggas förete sådana handlingar. Dertill förklarade fideikommissarien sig villig, om han blott fick veta, hvilka handlingar ombudsmannen önskade. Sedan ombudsmannen uppgifvit detta, svarade fideikommissarien, att några sådana taxeringsbevis, som ombudsmannen begärt, aldrig funnits och sålunda icke kunde anskaffas. Hade ombudsmannen fortfarande vidblifvit den ståndpunkten, hade man svårligen kunnat få frågan löst, men sedan saken blifvit utredd, anvisade, såsom jag förut nämnt, då varande advokatfiskalen i Statskontoret en utväg för frågans lösning, i det han nemligen yrkade alternativt att man skulle gå den nyssnämnda vägen och ålägga fideikommissarien förete nödiga handlingar, eller i annat fall bestämma värdena, enligt vissa af advokatfiskalen föreslagna grunder; och derpå inbetalade fideikommissarien det i reservationen uppgifna beloppet, uträknadt med ledning af advokatfiskalens yrkande.

Hvad beträffar den i lag stadgade påföljden af böter i detta fall för fideikommissarien, ber jag få fästa uppmärksamheten på att sådana

böter äro åklagarens ensak. Det hade varit den enklaste sak för Riksgäldskontorets ombudsman att yrka tillämpning af denna påföljd, derest icke fideikommissarien framtedde de för debiteringens lagenliga verkställande nödiga handlingar, men ombudsmannen insåg det orimliga i ett dylikt yrkande, och det lärer icke kunna antagas, att någon myndighet ålagt fideikommissarien böter för en underlåtenhet att fullgöra något, som han icke kunde fullgöra.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts).

Herr C. A. Larsson: På grund af den siste talarens uttalade tvekan om möjligheten att kunna exakt uträkna beloppet, vill jag endast fästa uppmärksamheten på att arfsfördelningen, lagd bredvid bouppteckningsinstrumentet, tydligt och klart utvisar hvad som var fideikommiss eller icke. I början af 1870-talet uträknades beloppet af bevillningen i ombudsmannens påminnelseskrift, och då var detta icke förenadt med några särdeles stora svårigheter, ehuru det nu påstås hafva varit overkställbart.

Jag vill nu icke längre trötta Herrarne härmed, utan hemställer endast om bifall till min reservation.

Öfverläggningen förklarades slutad. Kammaren beslöt lägga punkten till handlingarne.

Punkterna 5 och 6

Biföllos.

Punkten 7:

Utskottet hade hemstält:

»att fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 23 Januari 1879 till och med den 21 Januari 1880».

Herr C. A. Larsson, hvilken, enligt hvad ofvan nämndt är, inom Utskottet anmält reservation mot denna hemställan, anförde: Innan denna punkt afgöres, skulle jag vilja föreslå att Kammaren måtte besluta:

»Att fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 23 Januari 1879 till och med den 21 Januari 1880, utom i hvad angår dels frågan angående bevillningssumman för fideikommisset Leufsta med hvad dertill hörer och dels angående indrifning af statens domfästa fordran hos Strömsholms nya kanalbolag», men att punkten för öfrigt godkännes.

Herr Themptander: Det tillkommer naturligtvis icke mig, som sjelf är Riksgäldsfullmäktig, hvarken att deltaga i det beslut Kammaren vid denna punkt kommer att fatta eller att yttra mig i hvilken rigtning detta beslut bör gå, men jag har likväl ansett mig böra begära ordet, för att meddela några upplysningar äfven i den andra frågan

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

reservanten i sin reservation berört; och torde detta lämpligast kunna ske just vid föredragningen af denna punkt.

Jag kan icke neka att, då jag genomläste hans motion, det föreföll mig ganska besynnerligt, att han kunde påyrka en så lättvindig behandling af statsangelägenheter, som han här förordar, och utan att man bättre skulle se sig för hvilka påföljder ett sådant steg kunde hafva för staten. Kanalbolagets skyldighet att betala är bestämd genom Kongl. Maj:ts dom, som angifver grunden för betalningsskyldigheten och hänvisar åt särskildt utsedde vidräkningsmän att uträkna beloppet. I förbigående ber jag få anmärka, att reservanten synes föreställa sig, att dessa vidräkningsmäns utlåtande skulle vara lika giltigt som ett laga kraftvunnet utslag, hvilket naturligtvis icke är händelsen; ty deras beslut får ju icke gällande kraft, förrän parterna förklarat sig nöjda med detsamma, och om de icke åtnöjas dermed, står det dem fritt att tvista, såsom ock ordalagen i Kongl. Maj:ts dom tydligen utmärka. Nu är detta vidräkningsmännens utlåtande icke af begge parterna godkändt i dess helhet, utan ännu återstå tvenne punkter, rörande hvilka det för närvarande är ovisst, huruvida de icke komma att blifva föremål för ny tvist. Dessa punkter gälla dock jemförelsevis mindre belopp, hvaremot parterna äro ense beträffande det hufvudsakliga beloppet.

Nu säger reservanten att, vid det af honom anförda förhållande, ingenting annat varit för fullmäktige att göra, än att öfverlemna den Kongl. domen och vidräkningen till vederbörande exekutor för verkställighet. Ja, detta hade visserligen varit en mycket enkel åtgärd; men hvad hade följden deraf blifvit? Bolaget hade redan inbetalt sin enda kontanta tillgång, något öfver 27,000 kronor, och den tillgång, bolaget sedermera hade qvar, utom sjelfva kanalen, utgjordes af några jordlägenheter samt en lastageplats. Jag vill härvid först nämna, att dessa lägenheter jemte lastageplatsen sannolikt icke på långt när skulle förslå att betäcka skuldens återstod. Dertill kommer, att lastageplatsen kunde antagas vara af stor betydelse för trafikens upprätthållande på kanalen samt att lägenheterna äro anslagna till boställen åt vid kanalverket anställda personer. Häraf framgår, att, sedan bolaget afnändt sig sin kontanta tillgång, återstoden icke utgjordes af annat än sådant, som fullmäktige på goda skäl ansågo behöfligt för att kanalverket skulle kunna uppfylla sin bestämmelse. Emellertid hafva fullmäktige tänkt sig möjligheten af att en eller annan del af lägenheterna kunde af bolaget undvaras, men en undersökning i det afseendet syntes kunna lämpligen göras af den person, hvilken i år fick fullmäktiges uppdrag att deltaga i revisionen af bolagets räkenskaper; och fullmäktige hafva ock förklarat sig vilja gifva sitt ombud vid revisionen särskild instruktion.

I alla händelser torde det vara sannolikast, att hvad bolaget möjligen kan af de återstående tillgångarne undvara icke förslår till skuldens betalande. Vid sådant förhållande skulle tilläfventyrs någon kunna sätta i fråga, huruvida icke fullmäktige bort föranstalta om sjelfva kanalens utmätning. Ja, det hade man ju kunnat göra, om det endast varit fråga att skaffa staten batalning för det nu ådömda beloppet, men detta är ju blott en del af hvad bolaget är skyldigt staten, och staten hade icke gerna kunnat låta kanalen i sin helhet försäljas på utmätningsauktion, utan att statens rätt vid densamma blifvit bevakad,

derigenom att den sjelf uppträdt eller gått i författning om att någon annan uppträdt såsom köpare. Men det får jag säga, att, om fullmäktige drifvit saken ända derhän, Riksdagen haft fullt fog att klandra dem för det de så obetänksamt utsatt staten för risken att få göra ett dylikt köp. Det torde icke, och allra minst för Herr reservanten, som deltagit i så många statsrevisioner, vara obekant, att det finnes andra kanalbolag, som icke fullgjort sina skyldigheter till staten, och man hade ju haft tillfälle att äfven med dessa vidtaga samma enkla åtgärd, som reservanten nu förordar. Visserligen skulle det icke vara någon svårighet för staten att på det sättet göra sig till egare af åtskilliga kanalverk, men ur statens synpunkt torde det dock vara klokare att den, så långt möjligt är, söker göra sig betäckt för sina fordringar af den inkomst kanaldriften lemnar utöfver trafikkostnaderna. I alla händelser lära väl icke några fullmäktige vilja blottställa staten för ett dylikt inköp, derest icke mot all förmodan Riksdagen skulle uttala sig till förmån för en sådan åtgärd, men det behöfs sannerligen ett bestämdt uttalande derom af Riksdagen, för att fullmäktige skola anse sig kunna i sådant fall som detta, utan närmare pröfning af förhållandena, vidtaga den åtgärd, som Herr Carl Anders Larsson förordat.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall endast be att få yrka bifall till den föredragna punkten utan förbehåll, och vill derjemte erinra, att det svårligen låter sig förena med grundlagens bud att bevilja en sådan decharge, som reservanten föreslagit.

Herr C. A. Larsson: Den föreliggande frågan väcktes först till lif derigenom att 1874 års statsrevisorer framstälde anmärkning derom, att Strömsholms nya kanalbolag lagt upp dubbla räkningar, deraf den ena afsåg kanalrörelsens affärer och den andra bolagsintressenternas egna affärer. Till denna senare hänfördes alla inköpta lägenheter, såsom Skansen, Tunbo, lastageplatsen etc., till inköpande hvaraf användes alla tillgångar, till ett sammanlagdt belopp af 72,000 kronor, som icke utdelades till bolagsmännen. Emellertid innehöll det för bolaget utfärdade reglementet, att staten, som till detta kanalföretag förskjutit ganska betydliga summor, skulle, sedan delegarne erhållit 6 procent ränta på sitt kapital, åtnjuta den återstående behållningen. Men då bolaget hittat på att föra dessa dubbla räkningar, så blef behållningen, som kom staten till godo, gemenligen endast några tiotal, någon gång kanske ett par hundratal kronor, under det att intressenternas egna tillgångar växte till ett belopp, som af vidräkningsmännen beräknats till 80,338 kronor 47 öre, och ändå lära vidräkningsmännen icke räknat så särdeles strängt. Med anledning af denna revisorernes anmärkning beslöt Riksdagen att uppdraga åt fullmäktige i Riksgäldskontoret att stämma bolaget med påstående om utbekommande af dessa medel, som rätteligen tillkommo staten. Det är sålunda Riksdagen och icke revisorerne, som lemnat fullmäktige detta uppdrag, och icke lär det väl få bero på fullmäktiges känslofullhet, på deras åsigt om hvad det ena eller andra bolaget behöfver, huruvida ett Riksdagens beslut skall bringas till verkställighet eller annulleras. Det tror jag aldrig går an.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Dessutom påstod den ärade talaren på stockholmsbänken, att det ännu skulle stå bolaget öppet att vid domstol tvista om beloppet. Det kan jag väl aldrig tro, då det nu icke under åratal stämt om klander å vidräkningsmännens utslag, som dessutom var grundadt på Kongl. Maj:ts dom. Men äfven om bolagets anmärkningar skulle godkännas, så afse de endast ett jemförelsevis mindre belopp, eller 9,955 kronor; men resten skola de väl alltid vara skyldige att betala. Icke lära väl fullmäktige i Riksgäldskontoret hafva rätt att efterskänka ett så stort belopp, utan att derom tillfråga Riksdagen. Jag anser sålunda, att fullmäktige handlat orätt deruti, att de icke bringat Kongl. Maj:ts dom till verkställighet, och det är derföre jag anser mig böra yrka, att Riksdagen måtte uppskjuta med beviljande af ansvarsfrihet för de i min reservation omförmälda tvenne mål, intill dess desamma blifvit af Herrar fullmäktige bringade i verkställighet.

Herr Carl Ifvarsson: Det förundrar mig icke, att en statsrevisor, som satt sig in i ett ärende, söker att förfäkta sin åsigt, så länge han anser sig hafva rätt, men då han blifvit vederlagd i hufvudsak, tror jag det vara att gå väl långt, när man till den grad håller fast vid sin egen åsigt, som den föregående talaren.

Hvad nu först beträffar den mycket omordade frågan om bevillningen för Leufsta fideikommiss, så tror jag, att Herr Larsson i viss mån haft rätt, särskildt med afseende å ärendets första behandling; men mot de nuvarande fullmäktige anser jag icke man har något att i det fallet anmärka. Efter den korta utredning af frågan, som lemnades i Stats-Utskottet, har jag kommit till den åsigt, att om något skulle vara att klandra, så vore det att fullmäktige icke hållit efter den för tillfället antagne ombudsmannen, så att han litet förr än som nu skett kommit in med sitt utlåtande i saken. Men på samma gång tror jag, att det skulle varit mycket svårt för fullmäktige och hvilken annan som helst i deras ställe att framtvinga ett dylikt utlåtande. Då nemligen den ständige ombudsmannen var jäfvig och den tillförordnade ombudsmannen sölade, hvad skulle väl då hafva återstått för fullmäktige annat, än att antingen gifva sig till tåls eller ock tillförordna en annan ombudsman, och då hade det dragit ännu mera ut på tiden. Fullmäktige hafva sålunda, enligt min tanke, gjort hvad de kunnat; möjligen hade de kunnat gifva den antagne ombudsmannen en anmaning att så fort som möjligt inkomma med sitt utlåtande, men sannolikt hade dermed ingenting vunnits. I den saken tror jag derföre, som sagdt, att vi icke hafva något skäl att klandra de nuvarande fullmäktige.

Hvad åter beträffar den andra frågan, eller att fullmäktige skulle underlåtit att mot Strömsholms nya kanalbolag bringa till verkställighet en af Kongl. Maj:t gifven dom, så förhåller sig den saken icke alldeles så, som reservanten uppgifvit. Hade i den Kongl. domen en bestämd betalningsskyldighet ålagts kanalbolaget, då hade otvifvelaktigt reservanten haft skäl för sitt nu framstälda yrkande; men som jag uppfattat domen, stadgar den, att saken borde utredas af gode män, med öppen rätt för parterna att, om de dermed icke åtnöjdes, vidare tvista. Domen var sålunda icke exekutiv, utan hänsköt frågans afgörande till

en kompromiss. Jag tror derföre, att fullmäktige äfven i den delen fullgjort hvad man af dem haft rätt att begära, och att icke heller der förefinnes något skäl till klander. Och för öfrigt, om fullmäktige i allmänhet till Riksdagens belåtenhet fullgjort sina vigtiga åligganden, så äro de af reservanten vidrörda förhållanden af jemförelsevis alltför underordnad vigt, att man för deras skull borde vägra fullmäktige decharge. Jag tror, att Riksdagen icke bör gå så till väga mot sina förtroendemän, om man vill påräkna att få hafva dem qvar, och jag tror vi hafva svårt att få bättre än dem vi nu hafva. Med det ringa arfvode, som bestås fullmäktige i Riksgäldskontoret, är det just icke så många, åtminstone dugliga personer, som äro benägne att åtaga sig detta ansvarsfulla uppdrag. Jag hemställer derför, att Kammaren måtte bifalla punkten utan det af Herr Larsson föreslagna förbehåll.

Ang. Riksgäldskontorets förvaltning. (Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs Banko-Utskottets memorial N:o 2, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning; uti hvilket memorial Utskottet gjort följande hemställan:

Ang. Riksbankens förvaltning.

»att ansvarsfrihet må beviljas fullmäktige i Riksbanken för förvaltningen af denna banks såväl hufvud- som afdelningskontor under år 1878 äfvensom för de beslut och åtgärder, hvilka finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från den 15 Januari 1879 till samma dag innevarande år».

Herr C. A. Larsson yttrade: På det Utskottet icke må slippa alldeles undan i denna punkt, ber jag att få yttra några ord:

Utskottet föreslår nu full decharge, utan att det ringaste fästa sig vid hvad som i revisorernes öfver Riksbanken berättelse yttrades förliden höst. Det heter nemligen der: »Med anledning af föreskriften i 8 § af förenämnda instruktion få revisorerne, som icke förbisett de svårigheter, hvarmed förvaltningen af en vidsträckt utlåningsrörelse under senare tiden måste hafva varit förenad, slutligen omförmäla, att, enligt revisorernes förmenande, visserligen åtskilliga bland de förbindelser och säkerhetshandlingar, Riksbanken innehar för de genom vexeldiskontering och lån på kort tid utlemnade större försträckningar, icke under nuvarande förhållanden kunna anses innebära nöjaktig garanti mot förluster; men att revisorerne i afseende på Riksbankens styrelse och förvaltning under den tid, revisionsförrättningen omfattat, icke hafva något att erinra.» Icke ett ord härom nämnes i Utskottets utlåtande. Jag tror, för min del, att man i detta lika litet som i andra fall bör förtiga, huru verkliga ställningen är. Vid statsrevisionen gjorde jag mig mycken möda för att utröna, huru Riksbankens affärer stodo, och kom då till det resultat, att Riksbanken hade en betydlig massa osäkra fordringar. Jag framstälde då vid revisionens slut en begäran om att åtminstone få detta dokument bilagdt revisionsprotokollet, för att visa, att åtminstone icke jag godkänt allt, som under revisionen

Ang. Riksbankens förvaltning. (Forts.)

förekommit; men den dåvarande ordföranden förklarade, att han nödgades motsätta sig denna min framställning, emedan, såsom han, med åberopande af grundlagen, sade, det ej skulle kunna gå för sig på annat sätt än att deröfver fördes ett hemligt protokoll, hvilket skulle förseglas och icke öppnas förr än efter 50 år. »Nej, tack», svarade jag, »då skulle professorn göra mig odödlig, och det vill jag icke för allt i verlden.» Det upplystes af detta dokument, att af de så kallade »*nödlidande*» fordringarne — ombudsmannen kallar dem nemligen så — den 31 Mars 1877 utestodo 55 sådana lån å ett belopp af 55,000 kronor, att vid 1877 års slut utestodo 80 stycken å tillsammans 162,000 kronor, vid 1878 års slut 566 stycken och vid 1879 års början 914, men i Augusti, eller den tid, som revisionsberättelsen omfattar, utestodo 2,281,275 kronor i dylika fordringar; de hafva sedan dess stigit så, att de, enligt den sista rapporten, uppgå till 3,059,203 kronor 86 öre. Man ser sålunda, att dessa osäkra fordringar varit i förfärligt stigande sedan 1877. Jag vill likväl dermed icke säga, att fullmäktige handlat lättsinnigt, men det förefaller mig särdeles anmärkningsvärdt att personer, till hvilka Riksbanken icke har någon särskild anledning att hysa förtroende, kunna få diskontera ända till fjorton vexlar på tillsammans 40,000 engelska pund, samtidigt dermed att de hafva kreditiv på 75,000 kronor; och jag är viss om, att banken förlorar omkring en million på detta bolag, om man tillägger räntorna. En mängd sådana fall finnas specificerade i mitt anmärkningsmemorial, utan att likväl någon viss person är namngifven. Jag har blott velat framställa en anmärkning deremot, att vissa personer få hafva så många lån, då andra åter, åtminstone då det gäller lån som äro stälda på afbetalning, icke få hafva mer än ett. Det visade sig också, att på afbetalningsfonden hade hvarje låntagare endast i medeltal 812 kronor, hvilken summa, delad mellan tre bofasta personer, endast utgör 2 à 300 kronor på hvarje, då deremot af dessa moderna lån belöper sig omkring 16,000 kronor på hvarje låntagare.

Jag ville, som sagdt, hafva dessa förhållanden anmärkta i revisionen, men fick det icke. Jag vill derför nu åtminstone uttala min åsigt, hvilken härvidlag kan sammanfattas i orden: »det är icke allt guld, som glimmar»; ty man kan icke vara säker på, att Riksbankens grundfond består af solida papper allt igenom. Jag har äfven här den förteckning på observationer, som jag gjort, under revisionsarbetet i höstas; men vill icke delgifva Kammaren densamma, utan inskränker mig till att nedlägga min reservation mot det utlåtande, som Banko-Utskottet afgifvit, emedan det, så att säga, blundar för alla de uppenbara förluster, som drabba banken och snart nog torde komma i dagen.

Herr Lyttkens: I en fråga sådan som denna är det mycket svårt att framdraga speciella fakta, som kunna visa det ena eller andra, emedan bankoreglementet såväl som instruktionen för Riksdagens revisorer och Banko-Utskottet förbjuder omnämnandet af något, som rör enskilda personers affärsställning till Riksbanken. Under sådana förhållanden har man ingenting annat att göra än att framlägga den slutsumma, som den ena eller andra lånegrenen och derpå beroende medel utvisar. Då Herr Carl Anders Larsson har framhållit, att det

Ang. Riksbankens förvaltning. (Forts.)

i Riksbanken skulle finnas 3 millioner kronor, som voro beroende på indrifning, och då 44 § af revisionsberättelsen verkligen tyckes häntyda på, att de säkerhetshandlingar och förbindelser, som Riksbanken för denna summa innehar, till en del äro af ganska tvetydig beskaffenhet, så har Utskottet noga granskat huru härmed förhåller sig. Men då Utskottet icke vågar profetera hvad som kan komma att ske, kan det blott yttra sig om hvad som hittills skett; och af granskningen af dessa handlingar framgår, att de på indrifning beroende medlen utgöras af sådana lån, som icke på bestämd dag blifvit af låntagarne inbetalda, utan hvarvid man antingen måst lemna anstånd eller anlita lagens mellankomst. Denna summa, som förut utgjorde 3 millioner kronor, har sedermera betydligt minskats. Vid förra årets slut hade den nedgått till 1,400,000, hvarefter den under Januari månad ökades till 1,590,758 kronor. En ganska stor del har således inbetalts, och jag tror mig, utan att gå grannlagenheten för nära, kunna upplysa, att flere af de större låntagarne nu till fullo inbetalt sina lån, hvarjemte säkerhetshandlingar för andra lån försålts. Den förlust, som Riksbanken till dato gjort på detta stora belopp, som beror på indrifning, är ganska ringa. Det är möjligt att förlusten på de ännu utestående medlen kan blifva större, men derom vågar jag icke nu yttra mig, ty det är mycket beroende på tider och konjunkturer. Att, under tider sådana som de närvarande och med den omfattande rörelse, som Riksbanken har, stora summor måste vara beroende på indrifning, ligger i sakens natur. Men då Riksbanken det oaktadt hittills icke fått vidkännas någon större nämnvärd förlust, visar det, att fullmäktige iakttagit all möjlig försigtighet och gjort allt hvad i deras förmåga stått vid skötandet af bankens affärer. För min del kan jag icke säga annat än att Riksbanken, så som förhållandena hittills gestaltat sig, lyckligen genomgått den affärskris, som Sverige fått vidkännas.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Jag har icke något annat yrkande att göra än den siste talaren. Men utan tvifvel föreligger här ett aktstycke, som förtjenar att icke med tystnad förbigås.

Man ser med nöje af såväl detta memorial som af fullmäktiges afgifna berättelse, att den metalliska kassans ställning, hvarå såväl Utskottet som Riksdagen och bankofullmäktige egnat stor uppmärksamhet, är rätt vacker och glänsande. Men om man läser mellan raderna, så torde man, enligt mitt förmenande, med ledsnad finna, att den vackra ställningen icke härrör af Riksbankens goda ekonomiska ställning, utan deraf att bankerna låna, Riksgäldskontoret lånar, Hypoteksbanken lånar och alla menniskor låna. Ja, på det viset får Riksbanken visserligen in penningar, men hvad landet får in genom sin egen produktionsförmåga eller på annat sätt, derom nämnes icke ett ord hvarken i fullmäktiges berättelse eller i Banko-Utskottets memorial. Det vore dock af stort intresse att få veta något derom från det håll, der en öfverblick öfver den finansiella ställningen i landet finnes, på det man kunde se, om verkligen icke något fel förefinnes i vår banklagstiftning och ekonomiska lagstiftning i allmänhet. Det skulle vara af intresse att af någon af de närvarande bankofullmäktige eller Ut-

Ang. Riksbankens förvaltning. (Forts.)

skottsledamöterne få höra, huruvida allting är så godt och väl i detta hänseende eller om den metalliska kassan verkligen är i så förträffligt tillstånd, och huru den i så fall, utan att indraga utländska lån, kan bibehållas i ett skick, som ingifver säkerhet och förtroende.

Vidare vill jag anmärka, att den utländska vexelrörelsen gifvit för liten vinst. Totalbeloppet af sålda och köpta vexlar uppgick under förlidet år till omkring 182 millioner kronor. Detta stora belopp har i afkastning endast gifvit 233,000 kronor, och ändå har Utskottet troligen icke gjort afdrag för det belopp, som åtgått för att sköta hela denna rörelse. Frånrager man detta, blir vinsten ännu mindre. Utskottet tycker också si och så om det, men säger icke huru man skall gå till väga för att få ett bättre resultat.

Jag vet visserligen att man icke bör yttra sig om enskilda personers ställning till Riksbanken, men då hvad jag nu ämnar säga rörer ett förhållande, som är allmänt kändt, vågar jag bedja om en upplysning.

En person, som fått stora försträckningar af Riksbanken, men sedermera gjort konkurs, har blifvit beviljad 25 procents ackord med 5 procents afbetalning om året. Enligt bestämmelserna i gällande konkurslag måste ackord för att kunna fastställas gifva minst tjugofem för hundrade af fordringsbeloppet åt alla de borgenärer, som det angår och som ej uttryckligen förklarat sig ty förutan med ackordet nöjda. Här ifrågavarande person lärer emellertid icke behöfva betala tjugufem procent, utan endast fem för hundrade af ackordssumman under loppet af fem år. Om detta förfaringssätt får anses rigtigt, så borde väl ett så vigtigt prejudikat hafva blifvit föremål för omnämnande å Utskottets sida. Hvarthän skall väl annars detta leda! Ty lika gerna kunde man väl låta personen i fråga betala $^1/_{20}$ procent, fördelade på 100 år.

Beträffande åter bankovinsten, så förefaller det mig besynnerligt, att Utskottet endast omnämnt dess belopp uti en viss summa, men ej i procent af bankens rörelse eller vinst af rörelsen i sin helhet och icke heller alls antydt de orsaker, som verkat att densamma nu varit jemförelsevis ringa. Detta hade väl varit på sin plats och till och med nödvändigt för bedömande af det sätt, hvarpå Riksbankens rörelse bedrifves. På så sätt gå de enskilda bankerna till väga och man får af deras årsredogörelser nogsamt reda på, huru många procent den eller den banken under årets lopp förtjenat. Ett sådant förfaringssätt skulle, enligt mitt förmenande, såsom både upplysande och nyttigt, alltid i denna slutöfversigt om bankens verksamhet och ställning för närmast förflutna året intagas; likasom de orsaker borde omförmälas, som förorsakat den större eller mindre bankovinsten. Som Herrarne finna, afser denna min framställning icke något klander, utan endast en hemställan om, att andra i dessa frågor mera än jag hemmastadda ville meddela upplysningar i antydda hänseendet.

Angående fullmäktiges åtgärd att åt de särskilda lånekontoren meddela föreskrifter, att ansökningar om afbetalningslån skulle föredragas så snart ske kan och i den ordning, de dit inkommit, så är detta något, hvaröfver man icke kan annat än känna sig tacksam.

Jag har för öfrigt icke något yrkande att framställa, men vore tacksam, om någon ville lemna de äskade upplysningarna.

Herr Lyttkens: Jag beklagar att Banko-Utskottet icke i år, såsom tillförene, fått tillgodogöra sig den siste värde talarens kända förmåga, ty i sådant fall hade måhända den befattning, som Utskottet har sig anförtrodd med den granskning, som afser fullmäktiges göranden och låtanden, fått sitt uttryck i form af ett utlåtande från ett *Välfärds-Utskott*. Men så sammansatt, som Utskottet varit, har Utskottet icke ansett det tillkomma sig att ingå i bedömande af de omständigheter, som inverkat eller kunnat inverka på våra nationalekonomiska förhållanden och på välståndet i landet. Huruvida detta varit beroende af den större sparsamhet, som gjort sig gällande, eller på Riksgäldskontorets och Allmänna Hypoteksbankens åtgöranden med indragningen af de utländska lånen, deröfver har Utskottet icke heller ansett sig skyldigt att här afgifva yttrande. Bankofullmäktige hafva visserligen i ingressen till den senaste berättelsen vidrört det förhållandet, att under det förflutna året mycket penningar influtit i landet, men de hafva derjemte erinrat, att detta förhållande härrört icke blott från en större återhållsamhet i förbrukningen af utländska artiklar, utan förnämligast af de tvenne nyssnämnda verkens åtgärder att indraga utländska lån. Huru skall då den ekonomiska ställningen inom landet varaktigt betryggas och förbättras och hur skall guldet hindras från att strömma ur landet? Jo, endast och allenast genom folkets arbetsamhet och sparsamhet. Och förrän det svenska folket lärt sig dessa två saker är det fåfängt att förvänta, att guldförrådet i Riksbankens kassahvalf skall vinna en normal förökning, enär detta beror af exportens förhållande till importen, likasom å andra sidan det är visst, att bankens behof af guld i längden icke kan hållas uppe genom konstlade medel; men att i ett dechargebetänkande framställa dylika enkla axiomer i nationalekonomien, har Utskottet ansett icke blott öfverflödigt, utan helt och hållet olämpligt.

Ang. Riksbankens förvaltning. (Forts.)

Beträffande den värde talarens andra anmärkning derom, att Utskottet icke intagit de i fullmäktiges berättelse angifna orsakerna till den för nästlidna år uppkomna jemförelsevis ringa vinsten på bankens utrikes vexelrörelse, så må denna klagan gälla hvad den kan. Att vinsten varit så ringa, är naturligtvis en ledsam sak, men resultatet har varit en naturlig följd af de tider, som varit, och fullmäktige hafva i sin berättelse anfört orsaken dertill, som hufvudsakligen är, att banken rört sig med korta papper; att upprepa detta i dechargebetänkandet torde vara öfverflödigt.

Hade Utskottet i år haft det nöjet att få räkna den värde talaren bland sina ledamöter, så skulle han utan tvifvel vid genomläsningen af bankofullmäktiges protokoll hafva funnit, att fullmäktige iakttagit all möjlig försigtighet och att de icke för en möjlig vinst af ett par tusen kronor kastat oss in på äfventyrliga och klandervärda spekulationer.

Hvad beträffar samme värde talares uttalade tacksamhet för det sätt, hvarpå lånerörelsen vid afdelningskontoret i Göteborg, särskildt hvad beträffar de så kallade afbetalningslånen, numera bedrifves, så ber jag att få instämma med honom i detta afseende; dock vill jag tillika lemna den upplysning, att redan sistlidne riksdag meddelades af bankofullmäktige den föreskrift rörande sådana låneansökningars

Ang. Riksbankens förvaltning. (Forts.)

pröfning, som talaren nu berömmande omnämnt. Lättheten att vid berörda afdelningskontor erhålla lån har åter varit beroende på tvenne omständigheter, dels den, att Riksdagen höjde afbetalningslånefonden med 2,000,000 kronor, och dels den, att, till följd af den inträffade goda grödan och bättre konjunkturer, antalet lånesökande icke varit så påträngande som förut.

Något vidare svaromål anser jag öfverflödigt att afgifva.

Herr Carl Isak Bengtsson: Då ifrågavarande ärende behandlades i Utskottet, hyste jag i början den åsigten, att uti det nu föredragna betänkandet jemväl borde besvaras Riksdagens revisorers uttalanden om bankens utestående fordringar; men då dessa uttalanden icke voro formulerade som någon anmärkning, fann jag mig, vid närmare eftersinnande, icke böra envist vidhålla denna åsigt, utan nöjde mig med den uti motiveringen å sjunde sidan intagna redogörelse rörande de på indrifning beroende fordringarne. Af denna redogörelse inhemtar man nemligen, att under årets lopp dessa fordringar minskats med nära en och en half million, hvaribland finnes en betydande post, som revisorerne befarade skulle till större delen för banken gå förlorad.

Hvad representanten på göteborgsbänken anfört såsom en brist i betänkandet, emedan det icke upptoge orsakerna till den hastiga stigning i metalliska valutan, som under året förekommit, torde det vara nog att hänvisa till den berättelse, som bankofullmäktige till Utskottet afgifvit, hvilken blifvit Riksdagen delgifven, der jag tror fullständiga upplysningar i detta afseende vara att finna. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Jag är mycket smickrad öfver den vackra eloge, jag af Utskottets ärade vice Ordförande nyss erhöll. Jag kan dock icke taga den åt mig och tror för öfrigt, att jag och de fleste andra äro alldeles öfverflödiga inom Utskottet, så länge den sakkunnige personen i fråga har sin plats derinom.

Hvad beträffar den af samme talare uppstälda grundregeln för ett folks ekonomiska välbefinnande: *arbetsamhet och sparsamhet*, så, ehuru jag tror, att detta är en vigtig regel för ett folks förkofran och välbefinnande i ekonomiskt hänseende, så är dock dermed icke nog, ty samhällsinstitutionerna, ett lands bank- och ekonomilagstiftning m. m. hvad dit hörer, hafva ock på ett folks välmåga ett stort inflytande. Är det nemligen illa beställdt med dessa anordningar, då hjelper det icke att man arbetar och sparar; ty då kan det lätt inträffa, att nationens arbetskraft och besparingar åtgå på andra vägar och för andra ändamål än de med landets sanna fördel förenliga.

Utan att längre vilja upptaga Kammarens tid, kan jag dock icke underlåta att ännu en gång framhålla önskvärdheten af att från Banko-Utskottet erhålla upplysning om, huru med Riksbankens ställning till den af mig förut berörda ackordsfrågan sig förhåller; ty onekligen är den, sedd vare sig från juridisk eller moralisk synpunkt, af stor vigt. Derom är jag öfvertygad.

Herr Lyttkens: Jag skall akta mig för att ingå på något, som strider mot 3 § uti den för Banko-Utskottet utfärdade instruktion, hvilken paragraf ålägger Utskottets ledamöter att doldt och förtegadt hålla hvad som rörer enskilda personers förhållande till banken. Det är emellertid en allmänt känd sak, att den person, som Herr Rundbäck afser, fått ackord; att bankens ombudsman dervid blifvit af de öfrige fordringsegarne öfverröstad; samt att ackordet blifvit af vederbörlig domstol fastställdt och domstolens beslut laga kraftvunnet. Att här uttala mig klandrande mot af domstol utfärdad dom, derför skall jag visligen akta mig. Således torde om denna ackordsaffär här icke vara något vidare att säga.

Ang. Riksbankens förvaltning. (Forts.)

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogs och bifölls Banko-Utskottets memorial N:o 3, i fråga om användande af Riksbankens vinst för år 1879.

§ 9.

Efter föredragning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring i 22 kap. 3 § Ärfdabalken och 4 kap. 8 § Jordabalken, biföll Kammaren hvad Utskottet i nämnda utlåtande hemstält.

§ 10.

Föredrogs och bordlades för andra gången Lag-Utskottets utlåtande N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i 11 kap. 2 § Jordabalken.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 16, angående beviljande af anslag till fortsättning af statens jernvägsbyggnader samt i fråga om sättet för utgående af Jemtlands läns landstings bidrag till byggande af tvärbanan genom Jemtland; och

N:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *Fjerde* hufvudtitel;

Bevillnings-Utskottets betänkanden och memorial:

N:o 8, i anledning af väckt förslag om förbud mot befordran med post af tidningar och tidskrifter, som innehålla lotteriannonser;

N:o 9, i anledning af väckt förslag om skatt å maltdrycker; och

N:o 10, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3, angående väckt motion om särskild bevillning för vissa innehafvare af ordensvärdighet;

Banko-Utskottets utlåtanden:

N:o 4, i anledning af styrelseledamoten vid Riksbankens afdelningskontor i Malmö T. Lundqvists ansökning om uppflyttning i fjerde tjenstegraden; och

N:o 5, i anledning af styrelseledamoten vid Riksbankens afdelningskontor i Göteborg C. M. Nyströms ansökning om pension; samt

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 9, i anledning af väckt motion om ändring i 24 kap. 1 § Byggningabalken;

N:o 10, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 25 kap. 3 § Byggningabalken; och

N:o 11, i anledning af väckt motion om ersättning af allmänna medel till vittnen i vissa jagtmål.

På framställning af Herr vice Talmannen *Wijk* beslöts, att här ofvan omförmälda ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag rörande de i detta sammanträde fattade beslut.

§ 13.

Herr *P. E. Berglöf* erhöll, på derom anmäld begäran, ledighet från riksdagsgöromålen under 9 dagar från och med den 27 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $^{3}/_{4}$2 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri, 1880.